

Члену Державної комісії
з цінних паперів та фондового ринку
пану Бурмаці М.О.

Шановний Миколаю Олексійовичу!

Асоціація «Регіональний фондовий союз», саморегулювальна організація на ринку цінних паперів, звертається до ДКЦПФР з пропозицією розглянути для подальшого узгодження з учасниками фондового ринку Проект «**Положення про вимоги щодо електронного документообігу між учасниками фондового ринку**» (далі - **Проект**), що має регламентувати впровадження та порядок електронного документообігу на фондовому ринку.

Актуальність цього питання викликана:

- невинним розвитком технологій централізації та прискорення трансакції на провідних біржах світу;
- відповідними нормативними вимогами щодо концептуальних напрямків розвитку фондового ринку України;
- необхідністю забезпечення необхідного рівня конкурентоздатності для вітчизняних ринків капіталів;
- численними прикладами активного впровадження електронного документообігу органами державної влади України (Держфінмоніторинг, Національний банк України, Пенсійний фонд України, Держфінпослуг, Мінюст);
- наявністю узгодженої позиції, досягнутої українськими фондовими біржами, депозитаріями та торговцями цінними паперами.

Слід зазначити, що держава значною мірою усвідомлює необхідність впровадження електронного документообігу між професійними учасниками ринку цінних паперів.

Ще у 1995 році, коли вітчизняний фондовий ринок знаходився ще на етапі формування, спираючись на світовий досвід, була сформульована та схвалена Верховною радою України «**Концепція функціонування та розвитку фондового ринку України**» (Постанова №342/95-ВР від 22.09.1995 р.), яка містить вимоги до розвитку депозитарної та біржової системи в напрямку впровадження електронного обігу цінних паперів.

Указ Президента «**Основні напрями розвитку фондового ринку України на 2001 - 2005 роки**» від 26.03.2001р. №198/2001 відображав вже певні реалії, за якими український ринок цінних паперів прийняв сучасну форму. Зазначений Указ серед іншого вимагав:

- 1) задля розбудови інфраструктури фондового ринку:
  - запровадження електронного документообігу при укладанні та виконанні угод з цінними паперами, прийняття єдиних стандартів та сертифікації систем електронного цифрового підпису та шифрування даних;
- 2) в частині розвитку Національної депозитарної системи:
  - обов'язкової технологічної консолідації реєстраторів власників іменних цінних паперів, що ведуть реєстри емітентів, цінні папери яких знаходяться в лістингу організаторів торгівлі, з центральним депозитарієм цінних паперів на основі електронного документообігу та електронного цифрового підпису;
  - охоплення електронним документообігом прямих учасників Національної депозитарної системи та організаторів торгівлі цінними паперами.

Вказаний Указ формулює також і головні тенденції на міжнародних фондових ринках, що визначатимуть дальший розвиток фондового ринку України:

- глобалізація світового ринку капіталу, створення глобальних торговельних та розрахунково-клірингових систем для обслуговування міжнародних ринків капіталу;
- технологізація ринків капіталу через зростаюче використання новітніх інформаційних і фінансових технологій;
- універсалізація діяльності фінансових інститутів, які спроможні надавати своїм клієнтам повний спектр фінансових послуг, включаючи послуги на ринках цінних паперів;
- інституціоналізація або зростання ролі інституційних інвесторів (інститутів спільного інвестування, недержавних пенсійних фондів, страхових компаній) у здійсненні фінансових інвестицій;
- інтернаціоналізація та регіоналізація регулювання фондових ринків;
- дерегуляція фінансових ринків як засіб протидії їх переміщенню в офшорні зони.

Перераховані аспекти є не просто тенденціями – вони є викликами для вітчизняного фондового ринку.

Є досить яскраві та географічно близькі приклади: досить розвинені, з певним фінансовим та геополітичним потенціалом країни, як Польща та Казахстан, вже фактично втратили національну складову свого фондового ринку. При цьому, Варшавська та Казахська фондові біржі навряд чи менш розвинені та технологічні, ніж українські біржі.

Є й інші показові приклади фондових ринків, в їх числі – російський, які зламали тенденцію до зростання випуску та обігу власних цінних паперів на провідних фондових біржах світу. І це природно. Кому, як не резидентам Росії найбільш цікаві цінні папери російських підприємств?

Наразі є численні приклади, коли акції інвестиційно привабливих українських підприємств розміщуються та мають обіг виключно в Лондоні, Нью-Йорку, Франкфурті, Варшаві та навіть вже в Сінгапурі. Враховуючи недооцінку українських активів, ці акції зростають в ціні. Чи мають можливість наші трейдери чи вітчизняні інвестори отримати прибуток від торгівлі цими доходними інструментами?

Одною з основних причин недостатньої розвиненості, низької ліквідності, недостатності масових інвестицій на українському фондовому ринку є низька технологічність інфраструктури та учасників ринку цінних паперів та пов'язані з цим фактори:

- відсутність можливостей для інвесторів оперативного укладати значну кількість договорів на організованому ринку,
- відсутність надійних комунікаційних зв'язків між професійними учасниками фондового ринку,
- відсутність забезпечення належної конфіденційності інформації про укладені угоди навіть при наданні звітності до організаторів торгівлі та саморегулюваних організацій.

Нині український фондовий ринок нарешті певною мірою усвідомив необхідність змін.

У спільній заяві за результатами круглого столу 26.02.2008р. «Консолідація біржової системи України на принципах регульованих ринків, передбачених Директивами ЄС» (<http://www.in.gov.ua/index.php?get=news&id=980>), представники депозитаріїв, українських бірж, торговців цінними паперами заявили, що:

- Метою консолідації фондових бірж може бути створення уніфікованого електронного документообігу з використанням електронного цифрового підпису та надійної гарантованої системи клірингу та розрахунків.

Низка діючих нормативних документи ДКЦПФР вже також містить положення, що регламентують електронний документообіг на фондовому ринку:

- Положення про депозитарну діяльність, затверджене рішенням ДКЦПФР від 17.10.2006р. № 999;
- Положення про розрахунково-клірингову діяльність за договорами щодо цінних паперів, затверджене рішенням ДКЦПФР від 17.10.2006р. № 1001;
- Правила (умови) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами, затверджене рішенням ДКЦПФР від 12.12.2006р. № 1449.

Вкрай потрібно запровадження вимог щодо електронного документообігу в діяльності фондових бірж.

Вважаємо, що для ініціації системного підходу до запровадження на українському фондовому ринку електронного документообігу необхідний нормативний документ, що визначить загальні вимоги та магістральні напрямки впровадження та організації електронного документообігу, процедури створення та архівування електронних документів учасниками фондового ринку, порядок вирішення питань стосовно чинності електронних документів.

Проект саме такого документа нарешті і пропонує ДКЦПФР Асоціація.

Додаток:

проект Положення «Про вимоги електронного документообігу між учасниками фондового ринку», розроблений Асоціацією РФС.

**З повагою,
Позаштатний радник ДКЦПФР,
Президент Асоціації
„Регіональний фондовий союз”**

С.М. Антонов

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішенням Державної комісії

з цінних паперів

та фондового ринку

від _____ № _____

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ВИМОГИ ДО ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБИГУ
МІЖ УЧАСНИКАМИ ФОНДОВОГО РИНКУ**

1. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

1.1. У цьому Положенні терміни вживаються у такому значенні:

Договір про надання послуг електронного цифрового підпису (далі – Договір про надання послуг ЕЦП) – договір між учасником фондового ринку та ЦСК про надання послуг електронного цифрового підпису: надання у користування засобів ЕЦП, допомога при генерації відкритих та особистих ключів, обслуговування сертифікатів ключів (формування, розповсюдження, скасування, зберігання, блокування та поновлення), надання інформації щодо чинних, скасованих і блокованих сертифікатів ключів, послуги фіксування часу, консультації та інші послуги, визначені Законом України «Про електронний цифровий підпис».

Електронний документ (далі – ЕД) – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документів, у тому числі ЕЦП.

Електронний документообіг – сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення Електронних документів, які виконуються учасником фондового ринку із застосуванням перевірки цілісності та, у разі необхідності, з підтвердженням факту одержання таких документів.

Електронний цифровий підпис (далі - ЕЦП) – електронний цифровий підпис у визначенні статті 1 Закону України «Про електронний цифровий підпис».

Засіб криптографічного захисту інформації (далі – засіб КЗІ) – апаратно-програмний засіб, призначений для криптографічного захисту інформації, у тому числі накладання та перевірки ЕЦП, який має сертифікат відповідності та позитивний експертний висновок за результатами державної експертизи у сфері криптографічного захисту інформації.

Регламент ЦСК – документ, що визначає організаційні, технічні та інші умови діяльності ЦСК під час: засвідчення чинності відкритого ключа ЕЦП, який використовується учасником фондового ринку для накладання і перевірки ЕЦП,

видачі сертифікату ключа, обслуговування сертифікатів ключів ЕЦП, які використовуються учасником фондового ринку для накладання і перевіряння ЕЦП, та надання послуг ЕЦП у відповідності до вимог законодавства.

Спеціалізований програмний засіб – комплекс програм, призначений для створення та перевірки чинності електронних документів та архівів електронних документів в форматі XML. Має додаткові функціональні можливості щодо роботи із ЕД та архівами ЕД.

Центр сертифікації ключів (далі - ЦСК) – юридична особа, що є центром сертифікації ключів ЕЦП, зареєстрована та/або акредитована у встановленому законодавством України порядку.

2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

2.1. Це положення розроблено відповідно до статей 3 та 8 Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», статті 27 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», Законів України «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис» та інших нормативно-правових актах України з питань електронного документообігу.

Це положення визначає загальні принципи організації інформаційного обміну учасниками фондового ринку під час використання електронного документообігу.

2.2. Це положення визначає порядок використання електронних документів:

- професійними учасниками фондового ринку та саморегульованими організаціями при взаємодії між собою;
- професійними учасниками фондового ринку при взаємодії з їх клієнтами (емітентами та інвесторами);
- емітентами цінних паперів при взаємодії з власниками цінних паперів і реєстраторами;
- саморегульованими організаціями при взаємодії з професійними учасниками фондового ринку.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

3.1. Електронні документи повинні містити інформацію, що відповідає законам України та нормативно-правовим актам ДКЦПФР. При використанні електронного документообігу учасники фондового ринку зобов'язані користуватися послугами ЦСК, який зареєстрований та/або акредитований Центральним засвідчувальним органом, який відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис» виконує функції щодо проведення реєстрації та акредитації ЦСК у встановленому законодавством України порядку.

У разі використання електронних документів особами, вказаними в пункті **2.2.** цього Положення, нормативно-правові акти ДКЦПФР застосовуються з врахуванням особливостей електронного документообігу.

3.2. Визнання електронних документів учасниками фондового ринку виконується шляхом укладення договору про визнання електронних документів між суб'єктами електронного документообігу, який повинен містити порядок вирішення спорів щодо підтвердження чинності ЕЦП.

3.3. Протягом термінів, встановлених законодавством для зберігання відповідних документів, системи електронного документообігу що використовуються особами, вказаними в пункті **2.2** цього Положення, повинні забезпечувати:

- доступ до електронних документів, інформації про дати та час їх отримання (відправки) адресатом, а також можливості пошуку електронних документів за їх реквізитами;
- резервне копіювання та архівне зберігання електронних документів, включаючи інформацію про дати та час отримання (відправки).

3.4. Особливості обробки і зберігання електронних документів, в тому числі порядок підтвердження повноважень та ідентифікації осіб, від яких виходить електронний документ, правила архівного зберігання електронних документів, вимоги до копій електронних документів у вигляді документів на папері визначаються кожним учасником фондового ринку окремо, в тому числі:

- депозитарієм цінних паперів у внутрішньому положенні про депозитарну діяльність депозитарію цінних паперів;
- зберігачем цінних паперів у внутрішньому положенні зберігача цінних паперів;
- реєстраторами та емітентами (щодо власного реєстру) у внутрішньому порядку ведення системи реєстру власників іменних цінних паперів;
- фондовими біржами у правилах фондової біржі;
- компаніями з управління активами у внутрішніх документах, що регулюють здійснення професійної діяльності з управління активами інституційних інвесторів;
- емітентами цінних паперів в укладених ними договорах з учасниками електронного документообігу.

У вказаних документах встановлюється можливість використання особою електронних документів, а також вимоги до копій електронних документів у вигляді документів на папері.

3.5. Інформація про порядок та умови електронного документообігу професійного учасника ринку цінних паперів та емітентів повинна бути доступна зацікавленим особам шляхом її публікації на сайті в мережі Інтернет з початку запровадження цією особою електронного документообігу.

3.6. Особи, що вказані в пункті **2.2** цього Положення, зобов'язані на вимогу ДКЦПФР та у відповідності з цими вимогами надати електронний документ та/або копію електронного документу у вигляді документу на папері, що затверджена у встановленому порядку.

3.7. При використанні електронних документів особи, які вказані в пункті 2.2 цього Положення, зобов'язані виконувати встановлені законодавством України, цим Положення, Регламентом ЦСК та іншими нормативними документами вимоги щодо забезпечення захисту інформації, яка обробляється та/або циркулює в електронній формі на фондовому ринку між його учасниками, а також несуть відповідальність у разі порушення цих вимог відповідно до законодавства України та цього Положення.

4. СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ УЧАСНИКАМИ ФОНДОВОГО РИНКУ

4.1. У процесі здійснення діяльності кожний учасник фондового ринку України накопичує вихідну інформацію у вигляді електронних даних, що може бути перетворена на ЕД. Вихідна інформація повинна бути представлена у вигляді файлу, що відповідає вимогам файлової структури операційної системи Microsoft Windows XP\VISTA. Файл із вихідною інформацією може бути створений за допомогою пакета програм Microsoft Office 2003\2007 (Word, Excel, Outlook, PowerPoint, Visio, Access, Publisher) або будь-яким іншим доступним програмним засобом, наприклад, електронною торговою системою біржі.

4.2. Формат (структура) електронного документа в електронному вигляді на основі специфікації eXtensible Markup Language (XML) оприлюднюється на сайті в мережі Інтернет з метою уніфікації взаємовідносин між учасниками фондового ринку.

4.3. Необхідні умови для створення ЕД:

- наявність файлу з вихідними даними;
- наявність ЕЦП і засобів КЗІ, отриманих від ЦСК;
- наявність сертифіката мітки часу, отриманого від ЦСК;
- наявність доступу в Інтернет;
- наявність спеціалізованого програмного засобу для створення ЕД.

4.4. Послідовність створення ЕД з файлу з вихідними даними:

- вихідний файл перетворюється в масив байт;
- на масив байт накладається ЕЦП власника інформації;
- на отриманий інформаційний об'єкт накладається сертифікат мітки часу, отриманий від уповноваженого ЦСК у момент створення ЕД;
- отриманий інформаційний об'єкт перетворюється в спеціалізований файл у форматі XML.

5. СТВОРЕННЯ УЧАСНИКАМИ ФОНДОВОГО РИНКУ АРХІВІВ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ

5.1. Архів ЕД являє собою спеціалізовану папку (каталог), що відповідає вимогам файлової структури операційної системи Microsoft Windows XP\VISTA, та має спеціалізований файл-зміст з описом архіву ЕД, який утримує у собі безліч

вкладених ЕД. Спеціалізований файл з описом архіву ЕД може бути підписаний як ЕЦП власника архіву, так і сертифікатом мітки часу ЦСК у момент створення архіву ЕД.

5.2. Необхідні умови для роботи з архівом ЕД:

- наявність ЕД;
- наявність ЕЦП і засобів КЗІ, отриманих від ЦСК;
- наявність сертифіката мітки часу, отриманого від ЦСК за допомогою спеціалізованого програмного засобу для створення архіву ЕД;
- наявність доступу в Інтернет;
- наявність спеціалізованого програмного засобу для створення архіву ЕД;
- наявність спеціалізованого програмного засобу для перегляду архіву ЕД, витягу ЕД з архіву, друк ЕД і перевірки дійсності ЕЦП архіву та ЕД.

5.3. Архів ЕД створюється за допомогою спеціалізованого програмного засобу. Послідовність створення архіву ЕД з наборів файлів ЕД:

- створюється спеціалізована папка, що містить спеціалізований файл-зміст типової структури для створення опису архіву ЕД;
- до архіву додається необхідна кількість ЕД;
- на спеціалізований файл-зміст накладається ЕЦП власника інформації;
- на спеціалізований файл-зміст накладається сертифікат мітки часу, отриманий від ЦСК у момент створення архіву ЕД.

5.4. Робота з архівом ЕД виконується за допомогою спеціалізованого програмного засобу та включає наступні функціональні можливості:

- витяг ЕД з архіву;
- перетворення ЕД до вихідного виду;
- перевірку дійсності ЕЦП власника ЕД та архіву ЕД;
- перевірку мітки часу ЕД та архіву ЕД;
- друк ЕЦП ЕД згідно з вимогами ДСТУ 4145-2002;
- додавання/видалення ЕД в/з архів(у);
- створення/друк каталогу архіву;
- копіювання архіву ЕД на зовнішній носій інформації;
- дублювання архіву ЕД;
- облік архівних носіїв;
- накладення ЕЦП власника на архів ЕД;
- пошук ЕД;
- сортування ЕД.

6. ПОРЯДОК ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ СТОСОВНО ЧИННОСТІ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТА

6.1 У разі виникнення питань, пов'язаних з чинністю ЕД та часом його підпису ЕЦП, учасник фондового ринку, що має відношення до цього ЕД (далі – Сторона), направляє до ЦСК письмову заяву.

6.2. Разом із заявою сторона повинна надати до ЦСК ЕД у вигляді файлу із накладеним на нього ЕЦП на одному або декількох носіях ключової інформації.

6.3. Заява розглядається ЦСК протягом 5 робочих днів. За наслідками засвідчення чинності ЕД ЦСК, відповідно до Регламенту ЦСК, складає звіт-висновок щодо засвідчення чинності наданого ЕД.

6.4. ЦСК розглядає наступні питання стосовно чинності ЕД з цифровим підписом:

- перевірку наявності кількості ЕЦП, що містить наданий ЕД;
- підтвердження, що всі ЕЦП належать користувачам ЦСК та не виявлено ЕЦП сторонніх ЦСК;
- підтвердження чинності кожного ЕЦП, доданого до ЕД;
- підтвердження значення метки часу наданого ЕД;
- підтвердження справжності, цілісності та чинності наданого ЕД.